

УДК 81.11

**Стеценко Н. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри галузевого перекладу та іноземних мов,
Херсонський національний технічний університет**

**Паслед В. О.,
студентка,
Херсонський національний технічний університет**

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТЕКСТІВ

Незважаючи на розмаїття методів і стратегій, аудіовізуальний переклад залишається складним завданням. Перекладачеві потрібно враховувати не лише зміст, але й культурні, технічні та мовні бар'єри, що впливають на передачу інформації.

Однією з головних труднощів є адаптація контенту для різних культур. Аудіовізуальний продукт створюється у певному соціальному середовищі, де жарти, алюзії, історичні події або відомі особи зрозумілі авторам. Коли продукт виходить на міжнародний ринок, ця культурна база може бути незнайомою. Перекладачі часто змушені міняти імена чи реалії, підбирати локальні аналоги жартів та коригувати тон оповіді для цільової аудиторії [2, с. 77]. Наприклад, у «Sherlock» згадуються британські ток-шоу, політичні скандали та футбольні команди; український глядач може не знати, хто такі Карлайл чи Сассекс. Тож перекладач або залишає ім'я без пояснень (сподіваючись, що глядач зацікавиться), або додає примітку в субтитрах чи замінює на аналогічну українську реалію.

Інколи адаптація вимагає повної заміни контексту: якщо англійський герой згадує про школу Ітон, можна перекласти як «престижний коледж», щоб зберегти значення.

Особливе місце в культурній адаптації займають реалії повсякденності, такі як традиційні страви, свята, політичні терміни. Англійське «*fish and chips*» перекладають як «риба з картоплею-фрі» або навіть як «*фіш енд чіпс*», зберігаючи оригінальне звучання.

«*Guy Fawkes night*» має відповідник «Ніч Гая Фокса», але українському глядачеві це може бути незрозуміло. Відповідно перекладач може додати пояснення в репліці або супроводити субтитри виноскою.

Ще складнішими є цитати з класичної літератури; наприклад, Sherlock цитує Шекспіра, Діккенса чи римських поетів. Українська аудиторія може не впізнати цитату, тому перекладач або обирає відомий український переклад, або адаптує зміст. У таких випадках консультація з літературознавцями стає необхідною.

Передача гумору, ідіом та сленгу.

Гумор і сленг – найбільший виклик для перекладача. Жарт може базуватися на грі слів, культурних стереотипах або ситуаційних парадоксах. Якщо у мові перекладу немає аналогів, жарт зникає. У «*Sherlock*» багато жартів побудовано на англійських ідіомах («*No shit, Sherlock*»), сарказмі та грі слів («*Sherlocked*», «*cumberbitch*»). Перекладачі шукають близькі за звучанням або значенням вирази, використовують контекстуальні пояснення або змінюють гумор на інший вид [1, с. 184].

Сленг та жаргон відображають соціальну приналежність персонажів. Sherlock говорить науковим жаргоном, медик Ватсон використовує терміни, злочинці – кримінальний сленг. Український переклад має знайти відповідні реєстри: для наукового жаргону – професійні терміни, для кримінального – сленг, зрозумілий українцям. Складнощі виникають, коли англійський сленг не має українських аналогів або може звучати надто грубо. Послугуючись адаптацією перекладач може використати інший, близький за соціальним контекстом вираз або придумати новий сленговий термін. Наприклад, британське «*bollocks*» можна перекласти як «нісенітниця» або «дурниця», а іноді – як «лайно», залежно від характеру сцени.

Імена, числівники та власні назви.

Переклад власних назв часто піднімає питання: адаптувати або залишити в оригіналі? Імена героїв у «*Sherlock*» зазвичай залишають без змін (*Sherlock*, *John Watson*, *Mycroft*), однак деякі назви можуть мати традиційний переклад. Наприклад, «*221B Baker Street*» перекладають як

«вулиця Бейкер, дім 221Б». Прізвища перекладають транскрипційно: Holmes → Голмс, Adler → Адлер. Власні назви місць («*Reichenbach Falls*») можуть залишатися без перекладу або перекладатися («*водоспад Рейхенбах*»), залежно від стратегії. Часто переклад власних назв залежить від існуючих усталених варіантів у літературі.

Числівники й дати також можуть викликати труднощі, особливо у дубляжі. Англійське «*five past three*» в українській звучить як «п'ять хвилин по третій», що довше. У субтитрах можна скоротити до «15:05», якщо візуальний контекст дозволяє. Числа у телефонних номерах вимовляють по-різному: британці читають «*double seven*» або «*oh nine*», тоді як українці використовують пряме читання. Перекладач повинен вирішити, чи важливо зберегти оригінальну структуру, чи можна переформулювати.

Етичні та юридичні виклики.

Перекладачі також стикаються з етичними питаннями. У деяких країнах існують цензурні обмеження на вживання певних слів, зображення насильства, сексуальні сцени або політичні теми.

Переклад повинен відповідати законодавству й моральним нормам. Наприклад, в Україні заборонені «пропаганда насильства й жорстокості» та «лайка» (у час, коли діти можуть дивитися телевизор); відповідно перекладач може пом'якшити грубі вирази або знайти евфемізм. Водночас надмірна цензура може змінити авторський задум [3].

Питання етики виникає й у перекладі расових та гендерних слів. В англійських серіях можуть звучати слова, що вважаються образливими; перекладач вирішує, чи зберігати їх дослівно, чи замінювати на нейтральні.

Юридичні аспекти включають авторські права: несанкціоновані переклади, розповсюдження фансабів і піратських копій порушують закон. Перекладачам потрібно дотримуватися умов ліцензії, зазначати авторів, не змінювати сенс без дозволу правовласників. Офіційні платформи контролюють якість перекладів; аматорські субтитри часто видаляють, якщо вони порушують умови.

Когнітивне навантаження для глядача.

Для глядачів когнітивне навантаження виявляється в необхідності одночасно читати субтитри й слідкувати за зображенням. Якщо субтитри занадто швидкі або дрібні, глядач не встигає, втрачає сюжетні деталі. Люди різного віку читають із різною швидкістю: підлітки – швидше, літні – повільніше. У країнах із високою грамотністю та звичкою до субтитрів (Скандинавія, Нідерланди) глядачі легко читають швидкі субтитри, а в країнах із домінуванням дубляжу (Іспанія, Італія)

субтитри можуть викликати напругу очей. Тому у міжнародних релізах компанії враховують середню швидкість читання та регулюють довжину субтитрів.

Література

1. Лукьянова Т. Г. Теоретичні аспекти кіноперекладу з англійської на українську мову. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2011. № 973. С. 183–187.

2. Сіроштан Т. О., Прокопенко А. В. Труднощі перекладу англomовного кінематографічного тексту. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Сер. : Філологія. Соціальні комунікації. 2020. Т. 31 (70), № 4. С. 76–80.

3. SHERLOCK. The Great Game. URL : <https://www.bbc.co.uk/programmes/b00tffft>.